

## ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2019

### ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

#### ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

##### Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια*, Β 6, 10-16

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρω οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὥς δεῖ, **μέσον** τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς **πράξεις** ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, **ἐν οἷς** ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, **στοχαστική** γε οὖσα τοῦ μέσου.

Ἦτι τὸ μὲν ἀμαρτάνειν πολλαχῶς ἔστιν (τὸ γὰρ κακὸν τοῦ **ἀπείρου**, ὥς οἱ Πυθαγόρειοι εἵκαζον, τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου), τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς (διὸ καὶ τὸ μὲν ῥάδιον τὸ δὲ χαλεπὸν, ῥάδιον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ, χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν)· καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, τῆς δ' ἀρετῆς ἡ μεσότης.

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἀπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.

Ἦστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ **φρόνιμος** ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, **τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν**· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὕρισκιν καὶ αἰρεῖσθαι.

**A1. α. 1) «ἐν οἷς...»:** Σε ποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «οἷς»; (μονάδες 2)

**2) «...τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν»:** Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρονται οι φράσεις «τῆς μὲν», «τῆς δὲ»; (μονάδες 2)

(μονάδες 4)

**β.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3), και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3).

1. Η ακραία συμπεριφορά κατακρίνεται από το κοινωνικό σύνολο.

2. Η ἀρετὴ δεν στοχεύει μόνο στο μέσον.

3. Η ἀρετὴ εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιλογῆς τοῦ ἀτόμου.

(μονάδες 6)

**Μονάδες 10**

**B1.** Να αναπτύξετε τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία ορίζει ο Αριστοτέλης την έννοια της μεσότητας, κάνοντας αναφορές στο κείμενο.

**Μονάδες 10**

**B2.** «καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, τῆς δ' ἀρετῆς ἡ μεσότης»: Πώς συνδέεται το παραπάνω συμπέρασμα του Αριστοτέλη για την ἀρετὴ με τις ἀντιλήψεις των Πυθαγορείων;

**Μονάδες 10**

**B3.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τον **αριθμό** που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις φράσεις της Στήλης Α του παρακάτω πίνακα και δίπλα σε αυτόν το **γράμμα** της λέξης ή φράσης από τη Στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

| Στήλη Α                                                                        | Στήλη Β                              |
|--------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| 1. Λόγω του πατέρα του ο Αριστοτέλης εξοικειώθηκε με την                       | α. ιατρική.                          |
|                                                                                | β. πολιτική πρακτική.                |
|                                                                                | γ. ρητορική.                         |
| 2. Συνάδελφος του Αριστοτέλη στα χρόνια της μαθητείας του στην Ακαδημία ήταν ο | α. Θεόφραστος.                       |
|                                                                                | β. Σπεύσιππος.                       |
|                                                                                | γ. Σωκράτης.                         |
| 3. Η ευδαιμονία δεν είναι                                                      | α. αγαθό.                            |
|                                                                                | β. ενέργεια της ψυχής.               |
|                                                                                | γ. κατάσταση.                        |
| 4. Ο Αριστοτέλης πέθανε                                                        | α. στην Αθήνα.                       |
|                                                                                | β. στα Στάγειρα.                     |
|                                                                                | γ. στη Χαλκίδα.                      |
| 5. Ο Εύδοξος επηρέασε τον Αριστοτέλη ως προς                                   | α. τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα. |
|                                                                                | β. την ποιητική του διάθεση.         |
|                                                                                | γ. την πολιτική του δράση.           |

**Μονάδες 10**

**B4. α.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τον **αριθμό** που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις λέξεις της Στήλης Α του παρακάτω πίνακα και δίπλα σε αυτόν το **γράμμα** της πρότασης από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή σημασία της λέξης, σύμφωνα με το κείμενο του Αριστοτέλη.

(μονάδες 5)

**β.** Να γράψετε μία περίοδο λόγου με καθεμία από τις λέξεις της Στήλης Α του παρακάτω πίνακα. Να χρησιμοποιήσετε την κάθε λέξη με διαφορετική σημασία από εκείνη που της δίνει ο Αριστοτέλης στο αρχαίο κείμενο. Οι λέξεις πρέπει να είναι στο ίδιο μέρος του λόγου και μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε οποιονδήποτε γραμματικό τύπο.

(μονάδες 5)

| Στήλη Α       | Στήλη Β                                                                 |
|---------------|-------------------------------------------------------------------------|
| 1. μέσον      | α. κάθε τι που χρησιμοποιείται για την πραγματοποίηση ενός σκοπού       |
|               | β. το μεσαίο ή κεντρικό σημείο                                          |
| 2. πράξεις    | α. ενέργειες για την πραγματοποίηση ενός έργου                          |
|               | β. διοικητικές ενέργειες, αποφάσεις στο πλαίσιο λειτουργίας του κράτους |
| 3. στοχαστική | α. που έχει για στόχο                                                   |
|               | β. που σκέφτεται                                                        |
| 4. απείρου    | α. που δεν έχει πείρα                                                   |
|               | β. που είναι απεριόριστα μεγάλο                                         |
| 5. φρόνιμος   | α. που σκέφτεται λογικά, με σύνεση                                      |
|               | β. που είναι υπάκουος, ήσυχος                                           |

Μονάδες 10

B5.

#### ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

##### Μάρκος Αυρήλιος, *Τὰ εἰς ἑαυτόν*, 5.1

Στο έργο του *Τὰ εἰς ἑαυτόν* ο Ρωμαίος στωικός φιλόσοφος Μάρκος Αυρήλιος συμβουλεύει τον εαυτό του για την επίτευξη της φιλοσοφικής ζωής.

— Όταν σηκώνεσαι με κακή διάθεση το πρωί, έχε πρόχειρη την σκέψη: «Σηκώνομαι για να επιτελέσω το έργο του ανθρώπου. Και στεναχωριέμαι ακόμη, που πάω να κάνω αυτό για το οποίο γεννήθηκα και βγήκα στον κόσμο; Ή μήπως γεννήθηκα για να μένω ξαπλωμένος και να ζεσταίνομαι μες στα στρώματα;».

— Μα αυτό μ' ευχαριστεί περισσότερο!

— Γεννήθηκες, λοιπόν, μόνο για την ευχαρίστηση; Μόνο για να παθαίνεις και όχι για να ενεργείς; Δεν βλέπεις τα μικρά φυτά, τα σπουργίτια, τα μυρμήγκια, τις αράχνες, τις μέλισσες, που το καθένα τους επιτελεί το έργο του συμβάλλοντας, στο μέτρο που του αναλογεί, στην τάξη του κόσμου; Κι εσύ, από την άλλη, δεν θες να κάνεις αυτά που αναλογούν στους ανθρώπους. Δεν βιάζεσαι να κάνεις αυτό που υπαγορεύει η φύση σου.

— Ναι, μα πρέπει να αναπαυόμαστε κιόλας.

— Πρέπει, συμφωνώ. Ακόμα και γι' αυτό, η φύση έχει δώσει το σωστό μέτρο, όπως μας έδωσε και το μέτρο του φαγητού και του ποτιού. Εσύ όμως πας να ξεπεράσεις το μέτρο, προχωράς πέρα από το αρκετό –στις πράξεις όχι ακόμη, αλλά μέχρι εκεί που σε παίρνει.

(μετάφραση Γ. Αβραμίδης)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα από το έργο *Τὰ εἰς ἑαυτόν* και το απόσπασμα από τα *Ἠθικά Νικομάχεια* που σας δόθηκε, να διακρίνετε τι είναι αυτό που καθορίζει το μέτρο:

α) κατά τον Μάρκο Αυρήλιο (μονάδες 5) και

β) κατά τον Αριστοτέλη στον τελικό ορισμό της αρετής (μονάδες 5).

Μονάδες 10

## ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

### Θουκυδίδης, *Ιστορία*, 1.75 (έκδ. Oxford Classical Texts)

*Πριν από την έναρξη του Πελοποννησιακού Πολέμου, οι Αθηναίοι εξηγούν στους Λακεδαιμονίους για ποιους λόγους ανέλαβαν την ηγεμονία της Αθηναϊκής Συμμαχίας.*

Ἄρ' ἄξιοί ἐσμεν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ προθυμίας ἔνεκα τῆς τότε καὶ γνώμης ξυνέσεως ἀρχῆς γε ἧς ἔχομεν τοῖς Ἕλλησι μὴ οὕτως ἄγαν ἐπιφθόνως διακεῖσθαι; Καὶ γὰρ αὐτὴν τήνδε ἐλάβομεν οὐ βιασάμενοι, ἀλλ' ὑμῶν μὲν οὐκ ἐβελησάντων παραμεῖναι πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ βαρβάρου, ἡμῖν δὲ προσελθόντων τῶν ξυμμάχων καὶ αὐτῶν δεηθέντων ἡγεμόνας καταστῆναι· ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου κατηναγκάσθημεν τὸ πρῶτον προαγαγεῖν αὐτὴν ἐς τόδε, μάλιστα μὲν ὑπὸ δέους, ἔπειτα καὶ τιμῆς, ὕστερον καὶ ὠφελίας. Καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἔτι ἐδόκει εἶναι τοῖς πολλοῖς ἀπηχθημένους, καὶ τινων καὶ ἤδη ἀποστάντων κατεστραμμένων, ὑμῶν τε ἡμῖν οὐκέτι ὁμοίως φίλων, ἀλλ' ὑπόπτων καὶ διαφόρων ὄντων, ἀνέντας κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο. Πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον τὰ ξυμφέροντα τῶν μεγίστων πέρι κινδύνων εὖ τίθεσθαι.

**Γ1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ἄρ' ἄξιοί ἐσμεν [...] ἡγεμόνας καταστῆναι».

**Μονάδες 10**

**Γ2.** Ποιους λόγους επικαλούνται οι Αθηναίοι για το γεγονός ότι ανέλαβαν την ηγεμονία της Αθηναϊκής Συμμαχίας;

**Μονάδες 10**

**Γ3.α.** «ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου [...] ἀνέντας κινδυνεύειν»: στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε τα απαρέμφατα (μονάδες 3) και να μεταφέρετε το καθένα από αυτά στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής (μονάδες 3). (μονάδες 6)

**Γ3.β.** «καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο»: να ξαναγράψετε την πρόταση μεταφέροντας όλους τους κλιτούς τύπους της στον άλλο αριθμό (μονάδες 4).

**Μονάδες 10**

**Γ4.α.** «Ἄρ' ἄξιοί ἐσμεν [...] ἐπιφθόνως διακεῖσθαι;»: να μεταφέρετε την περίοδο στον πλάγιο λόγο εξαρτώντας την από τη φράση «Ἀθηναῖοι ἠπόρουν...», κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

(μονάδες 6)

**Γ4.β.** Στο απόσπασμα «Καὶ γὰρ αὐτὴν [...] ἡγεμόνας καταστῆναι» να εντοπίσετε τις λέξεις που λειτουργούν συντακτικά ως αντικείμενα και τους ρηματικούς τύπους από τους οποίους εξαρτώνται.

(μονάδες 4)

**Μονάδες 10**

## ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

### ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

**A1. α) 1.** ἐν οἷς → πάθη καὶ πράξεις

2. τῆς μὲν, τῆς δὲ → δύο κακιῶν

**β) 1.** Σ «ἐν οἷς ἡ μὲν ὑπερβολή ... ἔλλειψις»

2. Λ «στοχαστική γε οὖσα τοῦ μέσου»

3. Σ «Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική»

**B1.** Ο Αριστοτέλης συνδέει την ηθική αρετή με τα πάθη και τις πράξεις, καθώς σ' αυτά εντοπίζεται η υπερβολή, η έλλειψη και το μέσο. Η υπερβολή και έλλειψη δεν αποτελούν το καλό, καθώς απομακρύνουν από το μεσότητα και έτσι αξιολογούνται αρνητικά.

Ο Αριστοτέλης, για να μπορέσει να διατηρηθεί η μεσότητα στα συναισθήματα που είναι το «ἄριστον», υποστηρίζει πως πρέπει να τηρούνται κάποιες προϋποθέσεις, οι οποίες παρουσιάζονται από τον φιλόσοφο με πολυσύνδετο σχήμα που προσδίδει έμφαση. Συγκεκριμένα πρόκειται για δεοντολογικούς κανόνες – γι' αυτό καθορίζονται κατά τρόπο κατηγορηματικό και επαναλαμβάνεται ή εννοείται το δεῖ – που μας κατευθύνουν προς την ηθικά ορθή πράξη. Η εφαρμογή τους απαιτεί μόχθο και επίπονη προσπάθεια. Οι κανόνες αυτοί καθορίζονται ως εξής: **α)** ὅτε δεῖ: η χρονική στιγμή κατά την οποία πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα, **β)** ἐφ' οἷς (δεῖ): τα πράγματα, οι συνθήκες σε σχέση με τις οποίες πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα, **γ)** πρὸς οὓς (δεῖ): οι άνθρωποι με τους οποίους πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα, **δ)** οὗ ἕνεκα (δεῖ): ο λόγος για τον οποίο πρέπει να εκδηλώνουμε ένα συναίσθημα και **ε)** ὡς δεῖ: ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να εκδηλώνουμε ένα συναίσθημα.

Ο Αριστοτέλης σκόπιμα επαναλαμβάνει ή εννοεί τύπους του ρήματος (δεῖ) για να δώσει δεοντολογικό περιεχόμενο στο κείμενο και να κατευθύνει τους ανθρώπους προς την ηθικά ορθή συμπεριφορά. Γίνεται κατανοητό πώς τα κριτήρια της ορθής συμπεριφοράς μεταβάλλονται ανάλογα με την κοινωνία, την εποχή, τον τόπο, τα πρότυπα και άλλους παράγοντες. Επομένως, την ευθύνη την κατέχει ο ίδιος ο άνθρωπος για την κατάκτηση των ηθικών αρετών, καθώς οφείλει να καταβάλλει επίπονη προσπάθεια και αγώνα. Εναπόκειται στην προσωπική ευθύνη κάθε ανθρώπου να καθορίζει το περιεχόμενο του «δεῖ», προκειμένου να καταλήξει στο καλύτερο αποτέλεσμα.

**B2.** Ο Αριστοτέλης με τη φράση «ἔτι τὸ μὲν ἁμαρτάνειν πολλαχῶς ἔστιν, τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς» υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος μπορεί να κάνει λάθος με πολλούς τρόπους, ενώ μπορεί να κάνει το σωστό μόνο με έναν τρόπο. Θεωρεί σωστό το μέσο και λάθος ό, τι απομακρύνεται από το μέσο και κινείται στο χώρο της έλλειψης ή της υπερβολής. Επομένως το σωστό είναι μόνο ένα σημείο, ενώ τα λάθη είναι πάρα πολλά σημεία.

Στην προσπάθειά του να προσδώσει μεγαλύτερο κύρος στα λεγόμενά του χρησιμοποιεί τη γνωστή μέθοδο πειθούς, την επίκληση στην αυθεντία. Επικαλείται τα λόγια και τις απόψεις κάποιου προσώπου που θεωρείται αναμφισβήτητου κύρους.

Συγκεκριμένα, ο Αριστοτέλης αναφέρεται στους Πυθαγόρειους φιλοσόφους, οι οποίοι φαίνεται να έχουν την ίδια άποψη σχετικά με το καλό και το κακό με αυτή του Αριστοτέλη. Υποστήριζαν ότι το κακό είναι χαρακτηριστικό του απείρου, ενώ το αγαθό του πεπερασμένου «τὸ γὰρ κακὸν τοῦ ἀπείρου, τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου».

Οι Πυθαγόρειοι είχαν αναπτύξει τη θεωρία περί αντιθέτων. Υποστήριζαν πως οι αντίθετες δυνάμεις κυβερνούν τον κόσμο, δυνάμεις που αλλοσυμπληρώνονται και μέσα από την σύζευξή τους δημιουργούνται τα όντα και επιτυγχάνεται η αρμονία. Βέβαια σε αντίθεση με αυτούς ο Αριστοτέλης δεν θεωρούσε ότι υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στις αντίθετες δυνάμεις, αντίθετα θεωρούσε το κακό ως κάτι αντικειμενικά κακό, ενώ η αρετή πρέπει να επιδιώκεται με κάθε τρόπο. Κοινό σημείο ανάμεσά τους είναι ότι το καλό μπορεί να επιτευχθεί με ένα μόνο τρόπο, ενώ το κακό με πολλούς.

Ολοκληρώνοντας τον συλλογισμό καταλήγει στο συμπέρασμα «καὶ δια ταῦτ' ... τῆς δ' ἀρετῆς ἡ μεσότητης». Επομένως η αρετή, η σωστή ενάρτη πράξη σχετίζεται με το μέσο που βρίσκεται σε ένα σημείο και επιτυγχάνεται δύσκολα, ενώ οι κακές πράξεις βρίσκονται σε άπειρα σημεία και επιτυγχάνονται εύκολα.

**B3.**  $1 \rightarrow \alpha, 2 \rightarrow \beta, 3 \rightarrow \gamma, 4 \rightarrow \gamma, 5 \rightarrow \alpha$

**B4. α)**  $1 \rightarrow \beta, 2 \rightarrow \alpha, 3 \rightarrow \alpha, 4 \rightarrow \beta, 5 \rightarrow \alpha.$

**β)** • Χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να επικοινωνήσει με τους φίλους του.

• Προχώρησε στις ακόλουθες διοικητικές πράξεις με στόχο την υλοποίηση του έργου του.

• Η στοχαστική του προσωπικότητα ήταν ενδεικτική της ευρυμάθειάς του.

• Ήταν άπειρος και αδυνατούσε να αναλάβει μεγάλες πρωτοβουλίες.

• Τα φρόνιμα παιδιά δεν ταλαιπωρούν τους γονείς τους.

**B5.** Και οι δύο συγγραφείς επιχειρούν να ορίσουν το μέτρο.

**α)** Σύμφωνα με τον Μάρκο Αυρήλιο κάθε έμβιο ον είναι προορισμένο από τη φύση του να επιτελέσει ένα συγκεκριμένο έργο, που συντελεί στην αρμονία του κόσμου. Κανείς δεν μπορεί να αγνοεί αυτό τον προορισμό του, ούτε μπορεί να κάνει μόνο τις επιλογές που τον ευχαριστούν, καθώς διασαλεύεται η τάξη και η αρμονία. Η επιλογή του μέτρου είναι ευθύνη του καθενός χωριστά δοσμένη από τη φύση και όποιος το ξεπερνά σφάλλει. Για κάθε ον το μέτρο αυτό είναι ξεχωριστό, οφείλει όμως να το σέβεται και να το τηρεί, ακόμα και αν δεν τον ικανοποιεί και δεν τον ευχαριστεί.

**β)** Αναλογικά ο Αριστοτέλης δίνοντας το τελικό ορισμό της αρετής υποστηρίζει ότι είναι «ἔξις», μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα του ανθρώπου, «προαιρετική» καθώς καθορίζεται και επιλέγεται ελεύθερα από τον ίδιο τον άνθρωπο ως απόρροια της δικής του επιθυμίας και όχι υπό πίεση ή εξαναγκασμό, αποτελεί μεσότητα αφού βρίσκεται στο μέσο μεταξύ δύο ακραίων συμπεριφορών, της έλλειψης και της υπερβολής. Η μεσότητα αυτή ορίζεται με υποκειμενικά κριτήρια σύμφωνα με τη λογική «λόγος» και μάλιστα τη λογική του φρόνιμου και συνετού ανθρώπου. Και στους δύο φιλοσόφους

είναι διακριτό το υποκειμενικό κριτήριο που καθίσταται διαφορετικό – ξεχωριστό στον καθένα, είναι όμως ταυτόχρονα και καθορισμένο από τη φύση – λογική, καθώς όποιος το αγνοεί χάνει τον προσανατολισμό του προς την ενάρετη ζωή.

### **ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

**Γ1.** Επομένως Σπαρτιάτες έχουμε την αξίωση για την γενναιότητά μας τότε και την ορθή απόφαση να μην μας φθονούν οι Έλληνες τόσο πολύ για την εξουσία που αποκτήσαμε; Και γιατί αυτή δεν την αποκτήσαμε με τη βία, αλλά όταν εσείς δεν θέλατε να παραμείνετε (στον αγώνα) ενάντια στους βαρβάρους που είχαν μείνει, και όταν οι σύμμαχοι μας πλησίασαν και οι ίδιοι μας παρακάλεσαν να γίνουμε αρχηγοί τους.

**Γ2.** Οι Αθηναίοι υποστηρίζουν ότι ανέλαβαν δικαιωματικά την αρχηγία εξαιτίας της γενναιότητάς τους και της ορθής απόφασης τους χωρίς να ασκήσουν σε κάποιον βία. Άλλωστε μόνο αυτοί δέχτηκαν να αντιμετωπίσουν και τα τελευταία υπολείμματα του εχθρού και ουσιαστικά οι σύμμαχοι τους παρακάλεσαν να γίνουν αρχηγοί. Ανέπτυξαν λοιπόν την ηγεμονία τους αρχικά από φόβο, έπειτα από τιμή και στο τέλος για το συμφέρον τους.

**Γ3. α)** προαγαγεῖν → προάγαγε

εἶναι → ἴσθι

κινδυνεύειν → κινδύνευε

**β)** καὶ γὰρ ἂν ἡ ἀπόστασις πρὸς σε ἐγίγνετο

**Γ4. α)** Ἀθηναῖοι ἠπόρουν εἰ ἄρ' ἀξιοὶ εἶσαν / εἶεν ἐπιφθόνως διακεῖσθαι.

**β)** τήνδε= αντικείμενο στο **ἐλάβομεν**

**παρακεῖναι**= τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο **οὐκ ἐβελησάντων**

**ἡμῖν**= αντικείμενο στην μτχ **προσελθόντων**

**καταστῆναι**= τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο **δεηθέντων**.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΤΩΝ  
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

**«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΚΑΙ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

[www.floropoulos.gr](http://www.floropoulos.gr)